

ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У НЕЛІНГВІСТИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шевченко Юлія Вікторівна,
ст.викладач
Чернігівський національний технологічний університет,
м.Чернігів, Україна

Вступ. На сучасному етапі вдосконалення вищої професійної освіти особливо актуальним постає питання підвищення рівня володіння іноземною мовою професійного спрямування (ІМПС) майбутніх фахівців, оскільки існує суперечність між соціальним замовленням суспільства на спеціалістів здатних спілкуватися із зарубіжними партнерами та реальним рівнем володіння ІМПС випускниками нелінгвістичних спеціальностей.

Усунути цю суперечність можна шляхом упровадження в навчальний процес з ІМПС таких методів і засобів навчання, які б активізували комунікативну, пізнавальну і творчу діяльність здобувачів вищої освіти, озброюючи їх вміннями, необхідними у майбутній професійній діяльності. Одним з найефективніших засобів, на нашу думку, є ділова гра (ДГ). Проблема використання навчальних ігор отримала широке визнання у науковій літературі з педагогіки і психології. Проте питання впровадження ДГ на заняттях з ІМПС залишається ще недостатньо вивченим і, як показує опитування студентів нелінгвістичних спеціальностей, ДГ досить рідко використовується на заняттях з ІМПС. Це свідчить про те, що необхідність її застосування недооцінюється, і організація та проведення викликають певні труднощі у викладачів ІМПС.

Тому, нашою **метою** є сформулювати методичні рекомендації з організації та проведення ДГ на заняттях з ІМПС у нелінгвістичних закладах вищої освіти.

Матеріали та методи. У науково-педагогічній літературі є багато визначень поняття “ділова гра”. Ми розглядаємо ділову гру як імітацію ситуації з моделюванням професійної діяльності шляхом гри за попередньо

повідомленими правилами [1, 173]. З методичної точки зору ДГ – це цілісний цикл керованої взаємодії між викладачем та студентами, що проходить у декілька етапів. Більшість учених виділяють чотири етапи: підготовчий, організаційний, етап проведення та аналітично-оцінювальний етап.

Розкриємо зміст кожного етапу та сформулюємо методичні поради щодо підготовки та проведення ДГ під час вивчення ІМПС студентами нелінгвістичних спеціальностей, виходячи з психолого-педагогічних принципів ДГ та власного досвіду роботи.

Підготовчий етап включає вибір теми ДГ; визначення проблеми, змісту і навчальної мети; параметрів ситуації (час, місце, кількість та статусно-рольові характеристики учасників; мовленнєві наміри); розробка проблемної ігрової ситуації; визначення цілей гри і кінцевого результату; функцій учасників, характеру їхньої міжособистісної взаємодії; розробка сценарію; формулювання правил; укладання інструкцій для всіх учасників; визначення об'єктів контролю; розробка системи критеріїв оцінювання ігрових дій учасників; підготовка необхідного реквізиту й атрибутів для проведення ДГ.

Слід зазначити, що перед підготовкою та проведенням ДГ викладач повинен оцінити мовленнєву та фахову підготовку студентів, їхні потреби, інтереси та досвід, визначити їхні психологічні та індивідуальні особливості.

Від правильного вибору ігрової ситуації значною мірою залежить можливість і успішність колективної роботи учасників ДГ. До ситуації, що обирається для ДГ, висуваються такі вимоги: наявність у її змісті професійної проблеми; посиленість для учасників гри; максимальна наближеність до реальних ситуацій майбутньої професійної діяльності.

Розробка сценарію ДГ – це творча пошукова діяльність, де викладач повинен бути і психологом, і педагогом, і режисером, і добре обізнаним з фахової тематики. Ми вважаємо, що слід залучати до розробки ДГ здобувачів вищої освіти, а також, при необхідності, викладачів фахових дисциплін.

Важливим моментом у підготовці ДГ є розробка правил, якими визначається кількість учасників, їхній професійний чи соціальний статус,

взаємодія, регламентні норми виступів та дискусій, комунікативні стратегії тощо. На думку А.А.Вербицького, не повинно бути забагато основних правил, інакше гра зводиться до запам'ятовування цих правил і не виконує свого призначення [2,153]. Основні правила доцільно презентувати всій аудиторії за допомогою технічних засобів навчання, а кожному учаснику гри роздати інструкції, в яких зазначена інформація про його роль, рекомендовані дії, права та обов'язки кожного, взаємодія учасників, комунікативні стратегії.

Для успішного проведення ДГ великого значення набуває те, наскільки вдало викладач зможе підготувати студентів до цієї форми занять. Л.В.Волкова радить на цьому етапі проводити „пробні дискусії”, “круглі столи”, розігрування окремих ситуацій, “мозковий штурм” [3,31]. Досвід нашої роботи дозволяє стверджувати, що систематичне вправлення студентів у драматизації діалогів, розігрування рольових ігор на перших етапах вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі є чудовою підготовкою до участі у ДГ.

Організаційний етап включає ознайомлення учасників з ігровою ситуацією, розподіл ролей; повідомлення правил; забезпечення необхідними матеріалами, реквізитами й атрибутами; ознайомлення учасників із критеріями оцінювання.

Важливо психологічно підготувати студентів до прийняття на себе певної ролі, це дозволить створити позитивний емоційний фон, атмосферу невимушеності, сприятиме активній творчій діяльності та колективній взаємодії.

Різноманітність ролей допомагає вирішити проблему неоднорідності групи щодо мовленнєвої підготовки її учасників та індивідуальних особливостей кожного учасника. Перевага ДГ над іншими методами навчання полягає в тому, що надто сором'язливим і невпевненим у собі студентам легше говорити, “сховавшись” за роль. Відповідно знімається психологічне напруження учасників гри, підвищується їхня ініціативність. Важливо, щоб ролі, які виконуються кожним з учасників, змінювались у наступних ДГ, адже відчуття та апробація себе в різних соціальних та психологічних позиціях неодмінно стане запорукою творчого характеру навчання, самореалізації особистості, кращому усвідомленню виробничих функцій майбутніх фахівців [4,189].

Етап проведення – це реалізація поставлених цілей та завдань, розігрування плану-сценарію. ДГ має розгортатися на основі партнерських стосунків між викладачем та студентами, що є одним з факторів успіху ДГ.

На аналітично-оцінювальному етапі аналізуються результати ігрової діяльності та підводяться підсумки. Важливо разом зі студентами, які були глядачами та експертами, проводити детальний аналіз ігрових дій всіх учасників ДГ, вказуючи на їхні типові та індивідуальні помилки, прогалини в теоретичних знаннях та практичній підготовці, давати рекомендації щодо усунення вказаних недоліків, узагальнено висловлювати пропозиції на майбутнє. Ми вважаємо за доцільне робити відеозапис ДГ для того, щоб учасники гри змогли зробити самоаналіз і взяти участь у обговоренні. За результатами ДГ можна запропонувати учасникам написати пост у соціальні мережі, статтю до газети, листа до “уявних” колег, зняти відеоролик тощо.

Результати і обговорення. Для успішної організації та проведення ДГ на заняттях з ІМПС необхідні такі основні умови:

- ретельна підготовка ДГ з точки зору як змісту, так і форми;
- ігровий case, який має містити проблему, максимально наближену до реальних ситуацій майбутньої професійної діяльності;
- залучення всіх учасників до розробки сценарію, атрибутів та реквізитів;
- враховування психолого-індивідуальних особливостей кожного учасника та їхній рівень володіння ІМПС;
- проведення ДГ у доброзичливій, творчій атмосфері, забезпечення психологічного комфорту і активної діяльності кожного учасника гри;
- чітке усвідомлення кожним учасником своїх функцій, правил гри;
- проведення гри має будуватися на принципі педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості у системі “викладач-студент”;
- обговорення ДГ за критеріями оцінювання та зворотній зв'язок учасників.

ДГ може виявитись непродуктивним видом діяльності на заняттях з ІМПС за таких умов: вибір ігрового кейсу, який не викликає зацікавленості в учасників, неналежна підготовка учасників, нерозуміння їх ролей, надмірна

прив'язаність до готового сценарію, відсутність чітких правил, надмірна тривалість, неготовність викладача у разі необхідності взяти роль учасника ДГ.

Висновки. Отже, ділова гра є складним в організації, але ефективним засобом інтенсифікації процесу вивчення ІМПС здобувачами вищої освіти, створюючи умови для якісної підготовки конкурентно спроможних фахівців, здатних спілкуватися із зарубіжними партнерами у професійній діяльності. Результативність ДГ залежить від дотримання зазначених вимог.

Список літератури

1. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авт.-уклад. Н.П. Наволокова. – Х.: Вид.гр. Основа, 2009. – 176 с.
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / Вербицкий А.А. – М. : "Высшая школа", 1991. – 205 с.
3. Волкова Л.В. Ділова гра як педагогічний феномен // Наукові записки: Збірник наукових статей НПУ імені М.П.Драгоманова. – К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2000. – Ч.1. – С.27-33.
4. Шевченко Ю.В. До питання інтенсифікації навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів юридичного факультету // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : зб. наук. праць / Острог : Вид. Нац. універ. «Острозька академія», 2017. – Вип. 64. – Ч. 2. –с. 186 – 190

ДО ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯ У БАГАТОКОМПЛЕКТНИХ РІЗНОРІВНЕВИХ ГРУПАХ

Шевченко Юлія Вікторівна,

ст.викладач

Бараненкова Наталія Анатоліївна,

к.філол.н, доцент

Чернігівський національний технологічний університет,

м.Чернігів, Україна

Вступ. Наразі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням (ІМПС) у багатокомплектній різнорівневій групі (БРГ), де кількість здобувачів вищої освіти перевищує 30 осіб, які мають кардинально різний рівень володіння іноземною мовою, є складним завданням для багатьох викладачів немовного вищого навчального закладу.

Однак, аналіз сучасної наукової та методичної літератури не виявив достатньої кількості робіт, присвячених дослідженню ефективних стратегій і методів, що можуть бути застосовані у немовному вищому навчальному закладі в процесі викладання у БРГ.

Таким чином, **метою** нашої **роботи** є окреслити основні проблеми, з якими стикаються викладачі іноземних мов професійного спрямування у багатокомплектних групах з рівнем володіння іноземною мовою від А1 до В2, та запропонувати відповідні дієві методи та прийоми навчання.

Матеріали та методи. Вчені застосовують різні визначення щодо різнорівневих груп. Ми розглядаємо це поняття як групу, в якій здобувачі вищої освіти відрізняються за рівнем знання іноземної мови, лінгвістичними здібностями та рівнем мотивації. Така комплектація групи ускладнює формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності студентів. Крім того, заняття з ІМПС у немовних вищих навчальних закладах відбуваються, як правило, лише один раз на тиждень, що не сприяє